

CONOTAȚIILE METAFOREI CONCEPTUALE DIN DOMENIUL NATURII ÎN DISCURSUL POLITIC

CZU: 81'373.612.2:502+81'42:32

<https://doi.org/10.52673/18570461.22.1-64.11>

Doctorandă Ana PLEȘCA

E-mail: anny.plesca85@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8753-1856>

Universitatea de Stat din Moldova

THE CONNOTATIONS OF CONCEPTUAL METAPHOR IN THE FIELD OF NATURE IN POLITICAL SPEECH

Summary. The conceptual metaphor theorized by G. Lakoff and M. Johnson focuses on the „concepts” of everyday life. The world around us, the beings and things in the universe, offer many possibilities for metaphorization. The proper use of conceptual metaphor in political discourse presupposes an organic interweaving of the speaker’s ingenuity and imagination. In this article we will analyze the metaphors from the field of Natural Source. We will comment on metaphors focused on some primordial elements of nature (*water, fire*), plant metaphors (botanical) and zoomorphic ones. After examining the metaphorical structures from the field of nature, I came to the conclusion that they are very productive and that they help to fulfill the main functions of the current political discourse: conciseness, expressiveness and persuasion.

Keywords: conceptual metaphor, the field of nature, semantic field, political discourse.

Rezumat. Metafora conceptuală teoretizată de G. Lakoff și M. Johnson se concentrează asupra „conceptelor” vieții cotidiene. Lumea înconjurătoare, ființele și lucrurile din univers oferă numeroase posibilități de metaforizare. Utilizarea adecvată a metaforei conceptuale în discursul politic presupune o împletire organică a ingeniozității și imaginației vorbitorului. În acest articol vom analiza metaforele provenite din domeniul-sursă Natura. Vom comenta metaforele axate pe unele elemente primordiale ale naturii (*apă, foc*), pe metaforele vegetale (botanice) și pe cele zoomorfe. În urma examinării structurilor metaforice provenite din domeniul naturii, am ajuns la concluzia că acestea sunt foarte productive și că ajută la îndeplinirea principalelor funcții ale discursului politic actual: concizie, expresivitate și persuasiune.

Cuvinte-cheie: metaforă conceptuală, domeniul naturii, câmp semantic, discurs politic.

INTRODUCERE

Încă în anii '70 ai secolului trecut, G. Lakoff și M. Johnson [1, p. 73] au teoretizat metafora conceptuală, menționând că o astfel de metaforă se bazează pe două domenii conceptuale, în care un domeniu este înțeles prin termenii altui domeniu. Domeniul conceptual din care extragem expresiile metaforice este cunoscut ca domeniul-sursă, iar domeniul conceptual care este interpretat metaforic este domeniul-țintă. Metafora constituie „instrumentul puternic care a fecundat domeniul limbii și a creat lumea abstracțiilor” [3, p. 102], fiind folosită în orice tip de comunicare. În această ordine de idei, metafora nu rămâne doar un privilegiu al poetului, ci invadează tot mai multe „spații” discursive.

Metafora conceptuală este utilizată și în sfera comunicării politice. Desigur, discursul politic este mai puțin liber decât vorbirea cotidiană, dar aceasta nu-l împiedică să valorifice și el metafora conceptuală. Dimpotrivă, folosirea metaforei în vorbirea politică

permite lărgirea semnificativă a structurii sale semantice, căci ea, metafora, „vine să dea corp unei impresii greu de exprimat”. Altfel spus, după cum afirmă W. K. Wake, metafora este podul dintre ceea ce știm și ceea ce am vrea să știm [4].

Este cunoscut că, în funcție de intenția politică asumată, distingem două tipuri de mesaje politice: *mesaje de informare*, prin care agenții comunicării politice își proclamă identitatea proprie, ceea ce îi diferențiază față de ceilalți, subliniind poziția în mediul politic, valorile împărtășite, obiectivele vizate, interesele promovate etc.; și *mesaje vădit persuasive*, altfel spus, mesajele care sunt folosite ca arme (legitime) ale luptei politice, pentru a câștiga și păstra noi membri de partid, noi segmente de electorat, respectiv pentru a submina pozițiile deținute de adversarii politici în cadrul societății. Metaforele sunt valorificate în ambele tipuri de mesaje politice, deși în general utilizarea acestora în comunicarea politică este expresia unui limbaj care își propune intenționat mai degrabă să

convingă decât să descrie o realitate. Așa sau altfel, un lucru e cert: metafora joacă un rol important în construcția realității sociale și politice.

În continuare, vom analiza utilizarea metaforelor provenite din domeniul-sursă al naturii, pentru a explica domeniul-țintă al discursului politic.

METAFORE CONCEPTUALE INSPIRATE DIN CÂMPURILE SEMANTICE ALE TERMENULUI *NATURĂ*

Metafore conceptuale care au ca termen de plecare câmpuri semantice referitoare la termenul *natură* sunt atestate într-un număr destul de mare în discursurile politice. DEX-ul menționează mai multe sensuri ale acestui termen, Vom porni de la definirea termenului „natură” ca „lume fizică înconjurătoare, formată din vegetație, climă, forme de relief” și vom încerca să stabilim corelația dintre acest sens direct al termenului și sensurile metaforice obținute prin diferite tipuri de transfer.

În sintagma „natură politică”, termenul *natură* își pierde sensul direct și îl capătă pe cel de „caracter specific al unui lucru, însușire caracteristică”. Astfel, între sensul sintagmei „natură politică” și „caracter politic” am putea pune semnul echivalenței. Iată câteva exemple de utilizare a metaforei conceptuale „natură politică”: „E vorba de o înțelegere de natură politică între partide” [5]; „Se propune semnarea de urgență a unui acord de natură politică între componentele majorității parlamentare” [6]; „Dați-mi măcar un singur argument de natură politică, juridică sau etică...” [7].

În componența metaforelor conceptuale din discursurile politice se regăsesc termeni care fac parte din câmpurile semantice ale **elementelor primordiale ale naturii** – *apa* și *focul* fiind cele mai productive.

Culturile din toate timpurile au acordat *apei* o semnificație simbolică, variind în funcție de caracteristicile populațiilor respective, accentul căzând, după caz, pe apa potabilă, pe apa necesară creșterii culturilor, pe apa ca mediu ce asigură sursa de hrană sau ca eveniment catastrofic etc. Aparent, am putea distinge două ipostaze diferite ale elementului acvatic: apa benefică (purificatoare, vindecătoare, hrănitoare) și apa malefică (furtuni, inundații culminând cu diluvii, ape rău mirositoare).

Aceste semnificații se regăsesc și în metaforele politice: „Încercăm să intrăm de două ori în aceeași apă sau ținem cont de fluxul vieții?” [8]. Aici sensul metaforic al termenului *apă* este de „eveniment”, „situație”. Același sens metaforic se păstrează și în exemplele: „Venirea (lui X) în funcție de președinte continuă să

turbure apele politice” [9]; „...vrea să turbure apele în RM” [10], dar, de această dată, asupra metaforei conceptuale „apele politice” se suprapune sensul figurat al expresiei „a turbura apele”, dând naștere unei imagini și mai expresive cu sensul de „a încurca, a destabiliza situația”.

Sensul de „situație” se păstrează și atunci când metafora conceptuală axată pe termenul *apa* este alăturată verbului „a limpezi”: „Vizitele a trei oficiali străini... ar putea limpezi apele tulburi din politica moldovenească” [11] sau „Apele au început să se limpezească în politica moldovenească” [12].

În construcția metaforelor poetice adesea întâlnim lexeme sinonimice termenului *apă* – râu, mare, lac, ocean etc., pe când în metaforele conceptuale politice acestea se întâlnesc destul de rar:

- *râu*: „Vieți spulberate și un râu de sânge, asta ne-au adus separatiștii proruși” [13];

- *ocean*: „La noi aici e o palmă de pământ, dar acolo pierd ocean de pământ” [14], „(X) pentru ei este ca picătura de apă într-un ocean” [15]. Menționăm că acest din urmă exemplu conține și un alt lexem din sfera semantică a metaforei acvatice – *picătură*, bunăoară: „Manifestările blocului din «Ziua Victoriei» ne-au indignat. 9 mai a fost ultima picătură” [16], „picătura care va umple paharul pentru UE” [17], „nu pătați până la ultima picătură numele Dvs” [18].

Discursurile politice conțin și alte metafore create în baza termenilor care fac parte din câmpul semantic al *apei*:

- *val*: „vom declanșa un val de proteste” [19]; „un nou val de criză politică a lovit Moldova după alegerile parlamentare” [20], „acest val de neîncredere se va amplifica” [21], „s-au confruntat cu un val de critici” [22];

- *vârtej*: „orice vârtej politic se va transforma într-o tornadă pentru economie” [23], „am fost prinsă în mijlocul unui vârtej politic, juridic și mediatic” [24];

- *izvor*: „bugetul statului e un izvor de bunăstare pentru partide” [25];

- *sursă*: „diaspora este nu doar o sursă de dezvoltare economică, politică și socială a țării” [26], „banii trimiși au fost adesea singura sursă de venit în casă” [27], „mă voi simți dator să elimin orice sursă de scindare teritorială” [28];

- *flux/reflux*: „fluxul general al vieții politice” [29], „centenarul Unirii a intrat în reflux” [30], „Este posibil ca atât fluxurile de migrație, cât și fluxurile de capital pe care le conduce să cunoască un reflux” [31];

- *șuvoi*: „peste capetele noastre de acum se vărsau șuvoaie de noroi...” [32], „gură necurată, din care s-au scurs șuvoaie de murdării verbale, articulate în altă limbă” [33];

▪ *strop*: „dacă ai avea măcar... un strop de bărbăție, ai accepta acest referendum” [34], „poate că...ne-ar mai da un strop de speranță” [35].

Termenii care denumesc precipitații atmosferice și fenomene climatice legate de apă la fel se includ în formarea unor metafore conceptuale care sunt utilizate în discursurile politice:

▪ *ploaie/a ploua*: „(acest partid) înseamnă miile de oameni... care au mers prin frig și ploaie și au convins oamenii să-l voteze” [36], „în RM plouă cu partide unioniste” [37];

▪ *potop*: „după alegeri – potopul!” [38]; „Insistența lor este o cârtiță care săpă în digul AIE 2, dacă acesta se rupe, atunci va veni potopul politic” [39];

▪ *avalanșă*: „această avalanșă de articole are scopul...de a scinda blocul ACUM” [40], „l-a ajutat să câștige alegerile prezidențiale, declanșând o avalanșă de fake-news-uri” [41];

▪ *gheață*: „unicii care au spart gheața sunt cei de la PSRM” [42], „Eu cred că gheața a crăpat, dar este prematur să spunem că se va ajunge la un compromis” [43].

Sfera semantică a *focului* cuprinde unități terminologice care reprezintă un limbaj mai violent în discursurile politice. Menționăm că lexemul *foc* face parte din câmpul semantic al metaforei războiului, metaforă violentă *a priori*, la care ne-am referit într-un alt articol [2].

Din discursurile politice am extras următoarele exemple de metafore conceptuale din domeniul naturii, axate pe sfera semantică a *focului*: „Când ia foc o țară, atunci ia foc întreaga Europă” [44], „aceste informații au creat o furtună de foc politic” [45], „focul asupra opoziției își atinge ținta” [45], „politicienii s-au aprins de la un simplu foc de paie” [46], „nu poți să îi lași pe ăștia să dea foc la țară” [47].

Ca situație aparte e de menționat fenomenul de polarizare semantică a termenului *foc*. Acesta are valori opuse: *foc* înseamnă și entuziasm, pasiune, dar și chin, durere. Această din urmă valoare domină în discursurile politice.

Din sfera semantică a metaforei *focului* în discursurile politice mai depistăm:

▪ *pârjol*: „Atunci populația se afla în mijlocul pârjolei Primului Război Mondial, astăzi ea se află în mijlocul unui război hibrid al Federației Ruse” [48];

▪ *scânteie*: „au ieșit scânteii când am votat o declarație...” [49], „ar trebui să se vadă o scânteie de speranță” [50];

▪ *flacără*: „Mica Unire, ca o flacără a demnității, trebuie să fie aprinsă în inimile și cugetele noastre” [51];

▪ *jar*: „aceasta ar trebui să pună pe jar orice guvernare a RM” [52], „aceste proteste au ținut pe jar politica moldovenească” [53];

▪ *fum*: „Mai e fum în vatră, dragi moldoveni?” [54], „există o perdea de fum care nu le permite să vadă adevărul” [55], „celelalte 7 miliarde sunt doar un fum din offshore” [56].

Regnul animal și cel vegetal, care fac parte tot din domeniul naturii, sunt și ele extrem de productive ca domenii-sursă în creația metaforică.

Palierul zoologic este utilizat în special pentru desemnarea ființei umane, atât în mod direct, când specia animalieră devine sursă pentru om, cât și în mod indirect, când anumite acțiuni specifice animalelor, părțile corpului animal, aspectele fizice, organizarea în grup sau locul de adăpost sunt proiectate asupra omului.

Utilizarea metaforelor zoologice într-un discurs politic îl transformă în unul agresiv, instigator la ură. Astfel, în cadrul unei manifestații publice organizate de Partidul „ȘOR”, liderul acestuia se adresează mulțimii: „Vom strivi acești șoareci?”, „Sunt niște animale...”. Asocierea oponentilor politici cu *animalele* și *șoarecii* îi dezumanizează. Într-o altă manifestație organizată de același partid vicepreședintele acestuia se adresează oponentilor: „...plecați de aici, *javrelor!*”

Aceeași „retorică animalieră” este folosită și de alți politicieni: „Animalul de Plahotniuc...” (A. Năstase), „Porcul nu-l poți educa niciodată” (M. Ghimpu), „...javră care nici măcar nu ne-a învățat limba” (O. Țăcu).

În mod indirect, din sfera semantică zoologică fac parte și metaforele construite în baza termenilor care numesc atât locul de habitat al animalelor/ păsărilor:

▪ *ocol*: „Fugiți din ocolul politic al lui P.” [57],

▪ *cuib*: „(Primăria) cuib al corupției” [58],

cât și părțile componente ale animalului/păsării:

▪ *aripă*: „Pe aripa dreaptă avem două partide” [59],

▪ *gușă*: „era cu gușă de curcan, acum e de pelican” [60],

▪ *gheară*: „să scoatem Basarabia din ghearele dictaturii” [61].

Și **domeniul plantelor** reprezintă un compartiment bine delimitat, cu care omul interacționează în permanență, cunoscând și intuind multe dimensiuni ale acestuia, precum: diversele specii, stadiile evoluției vegetale, aspectul, părțile componente sau modul în care se transformă, evoluează în funcție de intervenția umană.

Diferitele proprietăți ale plantelor se proiectează asupra omului, ideilor, sentimentelor sau relației interumane, în vederea fructificării unor tipare imagistice bine conturate în acest domeniu vegetal: „Generația Unirii a fost *secerată* în închisori” [62], „Într-un timp scurt mi-a *incolțit* ideea” [63], „corupția înfloreste în toate instituțiile puterii de stat” [64], „nu au *rădăcini* adânci în solul politicii moldovenești” [65] etc.

Cercetând structura metaforelor din grupul vegetal, se pot stabili serii care formează problematica fundamentală a limbajului figurat. De exemplu: *rădăcină* („Sunteți rădăcinile partidului” [66], „destabilizarea va avea rădăcini politice interne” [67]) – *tulpină* („am vrut foarte mult să fie o coagulare cu trei tulpini libere – PLDM, PL, PNL” [68]) – *ramură* („sunt ramuri strategice ale economiei moldovenești” [69]).

CONCLUZII

Metafora joacă un rol important în construcția realității sociale și politice, deoarece sistemul nostru conceptual obișnuit, pe baza căruia gândim și acționăm, are o natură fundamental metaforică.

Discursurile politice au drept scop atât informarea publicului, cât și influențarea acestuia, din acest motiv, metafora devine o strategie discursivă constructivă, care permite referirea la o realitate prin termenii alteia, pentru a crea imagini vii, active. În acest context, domeniul-sursă al naturii este unul foarte productiv, ceea ce se datorează atât varietății aspectelor legate de natura vie (fenomenele naturii, flora, fauna etc.), cât și bogăției câmpurilor semantice ale fiecărui termen în parte.

BIBLIOGRAFIE

1. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. London: The university of Chicago press, 2003. 193 p. [on-line] <http://www.diacronia.ro/en/indexing/details/B758/pdf> (consultat: 22.02.22).
2. Pleșca A. Metafora războiului în discursul politic, in: *Limba română*, nr. 7-8, anul XXVIII, 2018. [on-line] <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3640> (consultat: 22.02.2022).
3. Șăineanu L. *Încercare asupra semasiologiei limbii române*. Timișoara: Editura de Vest, 1999. 466 p.
4. Warren K. Wake <http://enciclopedie.citapededia.ro/index.php?c=metafor%E3> (consultat: 18.02.2020).
5. <https://moldova.europalibera.org/a/vladimir-socor-e-vorba-de-a-%C3%AEncheia-un-acord-care-s-%C4%83-prevad%C4%83-m%C4%83suri-concrete-pentru-guvernarea-%C8%9B%C4%83rii-/30105145.html> (consultat: 21.02.2020).
6. <https://sputnik.md/politics/20190821/27317166/Dodon-acord-PSRM-Blocul-ACUM-Video.html> (consultat: 19.02.2020).
7. <https://deschide.md/ro/stiri/politic/46639/Deputa%C8%9Bii-ACUM-despre-prima-%C3%AEnt%C3%A2lnire-PD-PSRM-%E2%80%9EAm-luat-act-%C8%99i-ampus-punct!%E2%80%9D.htm> (consultat: 22.02.2020).
8. <http://www.e-democracy.md/parties/docs/pdm/200911101/> (consultat: 19.02.2020).
9. <https://tvc.md/balamuc-la-inalta-curte-functia-de-presedinte-al-curtii-constitutionale-continua-sa-tulbure-apele-politice-video> (consultat: 18.02.2020).
10. <http://actualitati.md/md/dodon-basescu-a-inteles-ca-nu-mai-are-nicio-sansa-in-politica-romana-si-avrea-sa-tulbure-apele-din-rm-nu-i-va-reusi> (consultat: 19.02.2020).
11. <http://www.jurnaltv.md/news/49a5002acca69806/vizita-oficialilor-straini-decisiva.html> (consultat: 22.02.20).
12. <https://vox.publika.md/politica/apele-s-au-limpezit-nastase-colaboreaza-cu-kremlinul-contra-lui-plahotniuc-si-devine-noul-tradator-al-politicii-moldovenești-533609.html> (consultat: 22.02.2020).
13. <http://www.pl.md/libview.php?l=ro&id-c=78&id=6887&t=/Presa/tiri/25-ani-de-la-inceputul-razboiului-de-la-Nistru> (consultat: 18.02.2020).
14. <https://moldova.europalibera.org/a/25054966.html> (consultat: 18.02.2020).
15. <https://point.md/ru/novosti/politika/ghimpu-shi-dodon-gata-sa-terminat> (consultat: 22.02.2020).
16. <https://zugo.md/toate-stirile/dodon-nu-mai-vedeo-coalitie-intre-psrm-si-acum-9-mai-a-fost-ultima-picatura/30542/toate-stirile> (consultat: 17.02.2020).
17. <https://sputnik.md/world/20190222/24847135/Brexit-fara-acord-va-fi-ultima-pictura-care-va-umple-paharul-pentru-Uniunea-Europeana.html> (consultat: 18.02.2020).
18. https://unimedia.info/index.php/ro/news/648bae8c67f648fe/noua-ministra-a-sanatatii-catre-silvia-radu-nu-patati-pana-la-ultima-picatura.html?utm_ (consultat: 22.02.2020).
19. <http://socialistii.md/socialistii-vor-organiza-actiuni-de-protest-in-toate-raioanele-tarii-daca-guvernarea-nu-va-acorda-fermierilor-sprijinul-promis/> (consultat: 20.02.2020).
20. <https://sputnik.md/politics/20190614/26412428/Criza-politica-din-Moldova-Cine-doreste-alegeri-anticipate-Sondaj.html> (consultat: 18.02.2020).
21. <https://sputnik.md/video/20190613/26398322/greceanii-situatia-politica-Moldova-la-ce-sa-ne-asteptam.html> (consultat: 22.02.2020).
22. <https://moldova.europalibera.org/a/de-la-tranzac%C8%9Biile-controversate-ale-fostei-guvern%C4%83ri-la-anivers%C4%83rile-din-23-24-august/30125408.html> (consultat: 22.02.2020).
23. <https://capitalismpepaine.ro/category/economie/> [consultat: 21.02.2020).
24. <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica> (consultat: 22.02.2020).
25. https://adevarul.ro/news/politica/bugetul-statalui-izvor-bunastare-partide-deputat-psd-nu-realitatea-unui-partid-ci-realitatea-optiunilor-politice-unui-popor-8_ (consultat: 17.02.2020).
26. <http://www.presedinte.md/rom/discursuri/d-i-s-c-u-r-s-u-l-presedintelui-republicii-moldova-domnul-igor-dodon-la-zilele-diasporei> (consultat: 22.02.2020).
27. <http://www.presedinte.md/rom/discursuri/d-i-s-c-u-r-s-u-l-presedintelui-republicii-moldova-domnul-igor-dodon-la-zilele-diasporei> (consultat: 17.02.2020).
28. <http://ntv.md/news/6245> (consultat: 18.02.2020).

29. <https://www.timpul.md/articol/analist-politic> (consultat: 17.02.2020).
30. <http://www.contrafort.md/categorii/basara-bia-n-centenarul-unirii-i-n-contextele-geopolitice> (consultat: 19.02.2020).
31. <https://www.mold-street.com/?go=news&n=9350> (consultat: 22.02.2020).
32. <http://comunism.md/index.php?newsid=4592> [consultat: 19.02.2020).
33. <http://www.promis.md/partide/plr/> (consultat: 20.02.2020).
34. <http://actualitati.md/md/scrisoare-deschisa-care-chirtoaca-nu-esti-decit-un-las-jalnic-un-fricos-care-se-ascunde-dupa-fusta-lui-ghimpu-si-pantalonii-lui-plahotniuc> (consultat: 22.02.2020).
35. http://moldova-suverana.md/article/cit-de-mari-sau-cit-de-mici-sint-moldovenii_19012 (accesat: 22.02.2020)
36. <http://www.infotag.md/politics-ro/200091/> (consultat: 19.02.2020).
37. <https://www.ziarulnational.md/indemn-pentru-partidele-unioniste-din-r-moldova-faceti-alianta/> (consultat: 22.02.2020).
38. <https://vox.publika.md/politica/dupa-alegeri-potopul-514569.html> (consultat: 22.02.2020).
39. <http://www.infotag.md/presa/587848/> (consultat: 19.02.2020).
40. <http://tribuna.md/2019/08/13/ar-putea-sa-se-scindeze-blocul-acum-analist-politic-exista-dorinta/> [consultat: 22.02.2020).
41. <http://www.jurnal.md/ro/news/229091a7a726d8d8/republica-moldova-partidul-scorpion-face-jocurile.html> (consultat: 20.02.2020).
42. <http://tv8.md/2018/12/01/infografic-primii-zece-candidati-psrm-pdm-si-acum-pe-circumscripții/> (consultat: 22.02.2020).
43. <http://socialistii.md/igor-dodon-la-aceasta-eta-para-raman-in-vigoare-4-scenarii/> (consultat: 22.02.2020).
44. [https://www.europa.eu/file:///C:/Users/User/Downloads/SPEECH-18-5808_RO%20\(2\).pdf](https://www.europa.eu/file:///C:/Users/User/Downloads/SPEECH-18-5808_RO%20(2).pdf) (consultat: 2.03.2020).
45. <http://www.e-democracy.md/monitoring/politics/comments/200403301/> (consultat: 2.03.2020).
46. https://adevarul.ro/news/politica/iohannis-sefia-consiliului-europen-s-au-aprinspoliticienii-simplu-foc-paie-1_5d06486a892c0bb0c670c9b8/index.html (consultat: 4.03.2020).
47. <https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/ce-spune-ludovic-orban-despre-intrarea-la-guvernare-a-sa-dea-foc-la-tara--220551.html> (consultat: 2.03.2020).
48. <http://curentul.md/stiri/plr-reintregirea-trebuie-vazuta-astazi-ca-si-la-1918-ca-pe-o-misiune-de-salvare-a-populatiei-rm.html> (consultat: 2.03.2020).
49. <http://tv8.md/2018/02/08/video-scantei-la-prima-sedinta-parlamentul-de-la-chisinau-condamna-prin-declaratie-amestecul-moscovei/> (consultat: 5.03.2020).
50. <https://moldova.europalibera.org/a/27834155.html> (consultat: 3.03.2020).
51. <http://www.chirinciuc.md/mica-unire-ca-o-flacara-a-demnitatii-trebuie-sa-fie-aprinsa-in-sufletele-si-cugetele-noastre-dornice-sa-fie-impreuna-cu-neamul-si-cu-tara/> (consultat: 4.03.2020).
52. <https://anticoruptie.md/ro/blog/costandachi-gheorghe-adevarul-despre-memorandumul-intre-fmi-si-rm> (consultat: 2.03.2020).
53. <http://tribuna.md/2019/04/28/top-10-crize-politice-care-au-zguduit-moldova/> (consultat: 3.03.2020).
54. <http://www.glasul.md/sturza-avem-norocul-de-doi-lideri-nationali-de-mare-curaj-maia-sandu-si-andrei-nastase-sunt-cinstiti-si-maximal-onesti/> (consultat: 7.03.2020).
55. <http://old.ape.md/libview.php?l=ro&id-c=153&id=381> (consultat: 3.03.2020).
56. <https://agora.md/analize/134/ion-sturza-la-cald-despre-raportul-kroll> (consultat: 6.03.2020).
57. https://www.realitatea.md/voronin-replici-taioase-la-adresa-celor-din-parlament-sa-li-se-usuce-mainile-la-cei-care-va-vor-mai-vota-video_80914.html (consultat: 3.03.2020).
58. <http://protv.md/actualitate/cele-mai-memorabile-perle-ale-politicienilor-din-anul-2015-frazele---1312021.html> (consultat: 5.03.2020).
59. <http://ntv.md/news/103> (consultat: 5.03.2020).
60. <http://www.jurnaltv.md/news/907b73cb7cbfe8ce/ora-expertizei-23-aprilie.html> (consultat: 3.03.2020).
61. <https://agora.md/stiri/52930/despartiti-de-acum-si-uniti-pentru-unire-chirtoaca-face-apel-la-unionisti-sa-se-consolideze-in-jurul-pl-ului> (consultat: 6.03.2020).
62. <https://www.activenews.ro/stiri-politic/> (consultat: 7.03.2020).
63. <https://ava.md/2011/03/18/criza-noile-provoc-ri-i-idea-na-ional-moldoveneasc/> (consultat: 7.03.2020).
64. <http://socialistii.md/paged-2/82/> (consultat: 3.03.2020).
65. <http://www.e-democracy.md/monitoring/politics/comments/20081203/> (consultat: 5.03.2020).
66. <https://www.pdm.md/> (consultat: 11.03.2020).
67. <http://dodon.md/daca-in-moldova-va-fi-o-anumita-destabilizare-ea-va-avea-radacini-politice-interne/> (consultat: 4.03.2020).
68. <https://moldova.europalibera.org/a/29752005.html> (consultat: 4.03.2020).
69. <http://partidulsor.md/program.html> (consultat: 4.03.2020).